

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2020. december 17.*

„Előzetes döntéshozatal – Az állatok leölésük során való védelme – 1099/2009/EK rendelet – A 4. cikk (1) bekezdése – Az állatok leölését megelőző kábítására vonatkozó kötelezettség – A 4. cikk (4) bekezdése – A vallási célú vágás keretében való eltérés – A 26. cikk (2) bekezdése – A tagállamoknak a vallási célú vágások esetén az állatok számára nagyobb fokú védelmet biztosító nemzeti szabályok elfogadására vonatkozó lehetősége – Értelmezés – Vallási célú vágás esetén visszafordítható és nem halálos kábítást előíró nemzeti szabályozás – EUMSZ 13. cikk – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 10. cikk – Vallásszabadság – A vallásgyakorlás szabadsága – Korlátozás – Arányosság – Az Európai Unió tagállamai közötti konszenzus hiánya – A tagállamok részére elismert mérlegelési mozgáster – A szubszidiaritás elve – Érvényesség – Eltérő bánásmódok a vallási célú vágások, illetve az állatoknak vadászat, halászat vagy kulturális és sportesemények keretében való leölése esetén – A hátrányos megkülönböztetés hiánya – Az Alapjogi Charta 20., 21. és 22. cikke”

A C-336/19. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Grondwetlijck Hof (alkotmánybíróság, Belgium) a Bírósághoz 2019. április 18-án érkezett, 2019. április 4-i határozatával terjesztett elő

a **Centraal Israëlitisch Consistorie van België és társai,**

a **United Moskeeën Antwerpen VZW,**

az **Islamitisch Offerfeest Antwerpen VZW,**

JG,

KH,

az **Executief van de Moslims van België és társai,**

a **Coördinatie Comité van Joodse Organisaties van België – Section belge du Congrès juif mondial et Congrès juif européen VZW és társai**

és

a **Vlaamse Regering**

között,

LI,

* Az eljárás nyelve: holland.

a **Waalse Regering**,

a **Kosher Poultry BVBA és társai**,

a **Global Action in the Interest of Animals VZW (GAIA)**

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: K. Lenaerts elnök, R. Silva de Lapuerta elnökhelyettes, A. Arabadjiev, A. Prechal, E. Regan, M. Ilešič, L. Bay Larsen és A. Kumin tanácselnökök, T. von Danwitz, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby (előadó), L. S. Rossi, I. Jarukaitis és N. Jääskinen bírák,

főtanácsnok: G. Hogan,

hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2020. július 8-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Centraal Israëlitisch Consistorie van België és társai, valamint a Kosher Poultry BVBA és társai képviselőjében E. Maes és C. Caillet advocaten, valamint E. Jacobowitz avocat,
- az Unie Moskeeën Antwerpen VZW és az Islamitisch Offerfeest Antwerpen VZW képviselőjében I. Akrouh advocaat,
- az Executief van de Moslims van België és társai képviselőjében J. Roets advocaat,
- a Coördinatie Comité van Joodse Organisaties van België – Section belge du Congrès juif mondial et Congrès juif européen VZW és társai képviselőjében E. Cloots advocaat,
- LI, személyesen,
- a Vlaamse Regering képviselőjében V. De Schepper és J.-F. De Bock advocaten,
- a Waalse Regering képviselőjében X. Drion advocaat,
- a Global Action in the Interest of Animals VZW (GAIA) képviselőjében A. Godfroid advocaat,
- a dán kormány képviselőjében J. Nymann-Lindegren, M.P. Jespersen, P. Ngo és M. Wolff, meghatalmazotti minőségben,
- a finn kormány képviselőjében J. Heliskoski és H. Leppo, meghatalmazotti minőségben,
- a svéd kormány képviselőjében H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev, J. Lundberg és A. Falk, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Unió Tanácsa képviselőjében F. Naert és E. Karlsson, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében H. Krämer, A. Bouquet és B. Eggers, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2020. szeptember 10-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az állatok leölésük során való védelméről szóló, 2009. szeptember 24-i 1099/2009/EK tanácsi rendelet (HL 2009. L 303., 1. o.; helyesbítés: HL 2019. L 55., 18.o.) 26. cikke (2) bekezdése első albekezdése c) pontjának értelmezésére, valamint e rendelkezésnek az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 10., 20., 21. és 22. cikkére tekintettel való érvényességére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az egyrészről a Centraal Israëlitisch Consistorie van België és társai (a továbbiakban: CICB és társai), az Unie Moskeeën Antwerpen VZW és az Islamitisch Offerfeest Antwerpen VZW, JG és KH, az Executief van de Moslims van België és társai, valamint a Coördinatie Comité van Joodse Organisaties van België – Section belge du Congrès juif mondial et Congrès juif européen VZW és társai, másrészről a Vlaamse Regering (flamand kormány, Belgium) között, a 2017. július 7-i decreet houdende wijziging van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren, wat de toegelaten methodes voor het slachten van dieren betreft (az állatok védelméről és kíméletéről szóló, 1986. augusztus 14-i törvénynek az állatok levágása során megengedett módszerek tekintetében történő módosításáról szóló rendelet; *Belgisch Staatsblad*, 2017. július 18., 73318. o.) érvényessége tárgyában folyamatban lévő peres eljárások keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 Az 1099/2009 rendelet (2), (4), (6), (11), (14)–(16), (18), (20), (21), (43), (57) és (58) preambulumbekkezdése a következőket mondja ki:

„(2) Az állatok leölése fájdalmat, szorongást, félelmet és a szenvedés egyéb formáit okozhatja az állatoknak, még a rendelkezésre álló legjobb technikai feltételek mellett is. A leöléshez kapcsolódó bizonyos műveletek stresszel járhatnak, és minden kábítási technikának megvan a maga hátránya. A vállalkozóknak vagy az állatok leölésében érintett személyeknek meg kell hozniuk a levágási vagy leölési folyamat során az állatok fájdalmának elkerüléséhez, valamint a szorongásuk és szenvedésük minimálisra csökkentéséhez szükséges intézkedéseket, figyelembe véve a területen alkalmazott legjobb gyakorlatokat és az e rendelet által engedélyezett módszereket. Ennélfogva a fájdalmat, a szorongást és a szenvedést elkerülhetőnek kell tekinteni, amennyiben a vállalkozók vagy az állatok leölésében érintett személyek megsértik e rendelet valamely rendelkezését vagy a legkorszerűbb megoldások figyelmen kívül hagyásával alkalmaznak megengedett gyakorlatokat, ezáltal hanyagságból vagy szándékosan fájdalmat, szorongást vagy szenvedést okoznak az állatoknak.

[...]

- (4) Az állatjóllét az [EK-]Szerződéshez csatolt, az állatok védelméről és kíméletéről szóló (33.) Jegyzőkönyvben foglalt [európai uniós] érték. Az állatok levágásuk vagy leölésük során való védelme olyan, a nyilvánosságot érintő kérdés, amely befolyásolja a fogyasztók mezőgazdasági termékekhez való hozzáállását. Emellett az állatok levágásuk során való védelmének javítása hozzájárul a hús jobb minőségéhez, és közvetve kedvező hatással van a vágóhidakon a munkahelyi biztonságra.

[...]

- (6) Az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló, 2002. január 28-i 178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel [(HL 2002. L 31., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 463. o.; helyesbítések: HL 2014. L 327., 9. o.; HL 2016. L 11., 19. o.)] létrehozott Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) két véleményt fogadott el a bizonyos állatfajok elkábítása és leölése fő rendszereinek jólléti szempontjairól, nevezetesen 2004-ben a főbb kereskedelmi állatfajok elkábítása és leölése fő rendszereinek jólléti szempontjairól, és 2006-ban a kereskedelmi célból tenyésztett szarvasok, kecskék, nyulak, struccok, kacsák, libák és fürjek elkábítása és leölése fő rendszereinek jólléti szempontjairól. E tudományos vélemények figyelembevétele érdekében naprakésszé kell tenni az e területre vonatkozó [uniós] jogszabályokat. [...] A tenyésztett halakra vonatkozó ajánlások nem szerepelnek e rendeletben, mivel e területen további tudományos véleményre és gazdasági értékelésre van szükség.

[...]

- (11) A halak fiziológiailag jelentősen különböznek a szárazföldi állatoktól, így a tenyésztett halakat teljesen más körülmények között vágják le és ölik le, különösen a felügyeleti eljárás más. Ezenkívül a halak elkábítására vonatkozó kutatások sokkal kevésbé fejlettek, mint más tenyésztett fajok esetében. Külön szabványokat kell tehát megállapítani a halak leölés során való védelmére. Ennélfogva a halakra alkalmazandó rendelkezéseket egyelőre a fő elvre kell korlátozni. A további [uniós] kezdeményezéseknek az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság által a halak levágása vagy leölése tekintetében végzett tudományos hatásvizsgálaton kell alapulniuk, és figyelembe kell venniük azok társadalmi, gazdasági és adminisztratív következményeit.

[...]

- (14) A vadászati vagy hobbihorgászati tevékenységek esetében a leölés körülményei nagyban eltérnek a haszonállatok leölésének a körülményeitől, és a vadászat egyedi jogszabályok hatálya alá tartozik. Ennélfogva célszerű kizárni e rendelet hatálya alól a vadászat vagy hobbihorgászat során történő leöléseket.
- (15) A (33.) jegyzőkönyv hangsúlyozza, hogy a többek között a mezőgazdasági és a belső piacra vonatkozó [uniós] politikák megfogalmazásakor és végrehajtásakor tiszteletben kell tartani a különösen a vallási szertartásokat, a kulturális hagyományokat és a regionális örökséget érintő tagállami törvényi vagy közigazgatási rendelkezéseket és szokásokat. Ennélfogva e rendelet hatálya alól ki kell zárni a kulturális eseményeket, amennyiben az állatjóllétre vonatkozó előírásoknak való megfelelés hátrányosan befolyásolná magának az érintett eseménynek a jellegét.
- (16) Emellett a kulturális hagyományok öröklött, meggyökeresedett vagy szokáson alapuló gondolkodási mintára, cselekvésre vagy viselkedésre utalnak, amelyeknek ténylegesen része az a koncepció, hogy ezt az elődök adták át vagy azt tőlük vették át. Ezek hozzájárulnak a generációk között régóta fennálló szociális kapcsolatok erősítéséhez. Feltéve, hogy e tevékenységek nem érintik az állati eredetű termékek piacát, és azokat nem termelési célok indokolják, az állatok ilyen események során történő leölését ki kell zárni e rendelet hatálya alól.

[...]

- (18) [Az állatok levágásuk vagy leölésük során való védelméről szóló, 1993. december 22-i] 93/119/EK [tanácsi] irányelv [(HL 1993. L 340., 21. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 15. kötet, 421. o.)] a kábítás tekintetében eltérést engedélyezett a vágóhidakon végzett vallási célú vágások

esetében. Mivel a vallási célú vágásokra alkalmazandó [uniós jogi] rendelkezéseket a tagállamok – a nemzeti háttértől függően, valamint tekintettel arra, hogy a nemzeti szabályok az e rendelet célján túlmutató szempontokat is figyelembe vesznek – különbözőképpen ültették át, fontos az állatok levágás előtti elkábításától való eltérésnek a fenntartása, az egyes tagállamok számára bizonyos szintű szubszidiaritást hagyva ugyanakkor. Ennek következményeként e rendelet tiszteletben tartja a vallásszabadságot, valamint a vallás és a hit imádsággal, tanítással, gyakorlással vagy szertartásokkal való kifejezésre juttatását, amint azt a [Charta] 10. cikke is megfogalmazza.

[...]

- (20) Számos leölési módszer fájdalmas az állatok számára. Az állatok leölése előtt vagy azzal egyidejűleg ezért kábításra van szükség az eszméletlen állapot és érzékelőképesség-hiány előidézése érdekében. Az állat eszméletlen állapotának és érzékelő képessége hiányának mérése bonyolult, és azt tudományosan jóváhagyott módszerekkel kell végrehajtani. Ugyanakkor az eljárás hatékonyságának gyakorlati körülmények között történő értékelésére mutatókon keresztül történő megfigyelést kell végezni.
- (21) A kábítás hatékonyságának megfigyelése főként az állatok eszméletének és érzékelő képességének az értékelésén alapul. Az állat eszmélete lényegében az érzelmekre és akaratlagos mozgásának ellenőrzésére való képessége. Néhány kivétel – mint az elektromos sokkolás vagy más előidézett bénulás – ellenére akkor feltételezhető, hogy az állat elveszítette az eszméletét, ha a természetes álló helyzetét elveszíti, nincs ébren, és nem mutat olyan pozitív vagy negatív érzelmeket, mint amilyen a félelem vagy az izgatottság. Az állat érzékelése lényegében a fájdalom érzékelésének a képessége. Általánosságban egy állat feltételezhetően érzéketlen, ha nem reagál olyan ingerekre, mint a hang, a szag, a fény vagy a fizikai érintés.

[...]

- (43) A kábítás nélküli levágás a szenvedés minimálisra csökkentése érdekében a torok éles késsel történő, nagyon pontos elvágását igényli. Emellett a nem mechanikusan féken tartott állatok a vágás után gyakran lelassítják a kivérzést, szükségtelenül elnyújtva ezzel a szenvedéseit. A szarvasmarhafélék, valamint a juh- és kecskefélék az ezen eljárással leggyakrabban levágott állatfajok. Ezért a kábítás nélkül levágott kérődzőket egyedenként és mechanikusan kell féken tartani.

[...]

- (57) Az európai polgárok elvárják, hogy az állatok levágása során bizonyos állatjóléti minimumszabályokat betartsanak. Egyes területeken az állatokhoz való viszony a nemzeti szokásoktól is függ, és néhány tagállamban az [uniós] szinten elfogadott szabályoknál kiterjedtebb állatjóléti szabályok fenntartására vagy elfogadására van igény. Az állatok érdekében, és amennyiben az nem befolyásolja a belső piac működését, célszerű a tagállamok számára bizonyos mértékű rugalmasságot biztosítani annak érdekében, hogy részletesebb nemzeti szabályokat tarthassanak fenn, vagy egyes meghatározott területeken ilyeneket fogadhassanak el.

Biztosítani kell, hogy az említett nemzeti szabályokat a tagállamok nem oly módon alkalmazzák, hogy az veszélyeztetné a belső piac megfelelő működését.

- (58) Az e rendelet hatálya alá tartozó területek némelyike esetében a Tanácsnak további tudományos, szociális és gazdasági információkra van szüksége a részletes szabályok megállapítása előtt, különösen a tenyésztett halak esetében és a szarvasmarhák megfordítással történő féken tartása

vonatkozásában. A Bizottságnak következtetesképpen a rendelet érintett területeinek módosítására vonatkozó javaslatok benyújtása előtt a Tanács rendelkezésére kell bocsátania ezeket az információkat.”

4 E rendelet „Tárgy és hatály” című 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ez a rendelet szabályokat állapít meg az élelmiszer-, gyapjú-, bőr-, prém- vagy más termékek előállítása céljából tenyésztett vagy tartott állatok leölése, az állatok kiirtás céljából történő leölése, valamint a kapcsolódó műveletek tekintetében.

A halak vonatkozásában azonban kizárólag a 3. cikk (1) bekezdésében megállapított előírások alkalmazandók.

[...]

(3) E rendelet nem alkalmazandó:

- a) amennyiben az állatok leölésére:
 - i. a hatáskörrel rendelkező hatóság felügyelete alatt végzett tudományos kísérletek során;
 - ii. vadászati vagy hobbihorgászati tevékenység során;
 - iii. kulturális vagy sportesemények során kerül sor.
- b) a vágóhídon kívül a tulajdonos által saját személyes otthoni fogyasztásra levágott baromfira, nyúlra és vadnyúlra.”

5 E rendelet „Fogalommeghatározások” című 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„E rendelet alkalmazásában:

[...]

- b) »kapcsolódó műveletek«: olyan műveletek, amelyeket a leöléssel összefüggésben, annak helyszínén végeznek el, úgy mint az állatok kezelése, elhelyezése, féken tartása, elkábítása és elvéreztetése;

[...]

- f) »kábitás«: minden olyan szándékos eljárás, amelynek alkalmazása az eszmélet és az érzékelés fájdalom nélkül történő elvesztését okozza, ideértve az állat halálának azonnali beálltát okozó eljárásokat is;

- g) »vallási szertartás«: vallások által előírt, az állatok levágásához kapcsolódó tevékenységek;

- h) »kulturális vagy sportesemények«: a lényegében vagy túlnyomórészt régen meggyökeresedett kulturális hagyományok vagy sportesemények, ideértve a versenyeket, illetve más típusú megmérettetéseket, amelyeken nem kerül sor hús vagy más állati termékek előállítására, vagy ahol az ilyen előállítás mértéke az eseményhez képest elhanyagolható és gazdaságilag jelentéktelen;

[...]

- j) »levágás«: emberi fogyasztásra szánt állatok leölése;

[...]”

- 6 E rendeletnek „A leölésre és a kapcsolódó műveletekre vonatkozó általános követelmények” című 3. cikke az (1) bekezdésében kimondja:

„Az állatokat a leölés és a kapcsolódó műveletek során meg kell kímélni minden elkerülhető fájdalomtól, szorongástól vagy szenvedéstől.”

- 7 Az 1099/2009 rendeletnek a „[k]ábítási módszerek[re]” vonatkozó 4. cikke előírja:

„(1) Az állatok leölésére kizárólag az I. mellékletben megállapított módszerekkel és az azok alkalmazására vonatkozó egyedi követelményekkel összhangban végzett kábítást követően kerülhet sor. Az eszméletvesztés és az érzéketlenség állapotát az állat haláláig fenn kell tartani.

Az I. mellékletben említett azon módszereket, amelyek nem okoznak azonnali halált [...] a lehető leggyorsabban olyan, halált okozó eljárásnak kell követnie, mint például az elvéreztetés, a gerincvelő megsértésével történő leölés, az elektromos áramütés vagy az oxigénhiánynak való tartós kitétel.

[...]

(4) A vallási szertartások által előírt különleges vágási módszereknek alávetett állatokra az (1) bekezdés követelményeit nem kell alkalmazni, amennyiben a levágásra vágóhídon kerül sor.”

- 8 E rendeletnek „A kábítás ellenőrzése” című 5. cikke a (2) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben a 4. cikk (4) bekezdésének alkalmazásában az állatok leölése előzetes kábítás nélkül történik, a levágásért felelős személynek rendszeres ellenőrzéseket kell végeznie az arról való meggyőződés érdekében, hogy az állatok nem mutatják eszmélet vagy érzékelés jeleit a féken tartás befejezése előtt, továbbá nem mutatnak életjelet a zsigerelés vagy a forrázás megkezdése előtt.”

- 9 Az 1099/2009 rendeletnek a „Szigorúbb nemzeti szabályozás” című 26. cikke szerint:

„(1) E rendelet nem akadályozhatja a tagállamokat abban, hogy olyan nemzeti szabályokat tartsanak fenn, amelyek e rendelet hatálybalépésekor érvényben vannak, és amelyek célja nagyobb fokú védelem biztosítása az állatoknak a leölés időpontjában.

2013. január 1-je előtt a tagállamok értesítik a Bizottságot az ilyen nemzeti szabályokról. A Bizottság felhívja a többi tagállam figyelmét e szabályokra.

(2) A tagállamok az alábbi területekkel kapcsolatban elfogadhatnak olyan nemzeti szabályokat, amelyek célja az e rendeletben foglaltaknál nagyobb fokú védelem biztosítása az állatoknak a leölés időpontjában:

[...]

c) állatoknak a 4. cikk (4) bekezdése szerinti levágása és a kapcsolódó műveletek.

A tagállamok tájékoztatják a Bizottságot az ilyen nemzeti szabályokról. A Bizottság felhívja a többi tagállam figyelmét e szabályokra.

[...]

(4) A tagállamok nem tilthatják meg, illetve nem akadályozhatják a más tagállamokban leölt állatoktól származó, állati eredetű termékek területükön való forgalomba hozatalát, arra hivatkozva, hogy az érintett állatok leölésére nem azon nemzeti jogszabályaikkal összhangban került sor, amelyeknek célja nagyobb fokú védelem biztosítása az állatoknak a leölés időpontjában.”

- 10 E rendelet „Jelentéstétel” című 27. cikke az (1) bekezdésében a következőket mondja ki:

„A Bizottság 2014. december 8-ig jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a halak leölés során való védelmére vonatkozó rendelkezések bevezetésének a lehetőségéről, az állatjólléti, valamint a társadalmi-gazdasági és környezeti hatások figyelembevételével. E jelentést a Bizottság – adott esetben – jogalkotási javaslatokkal egészíti ki, melyek célja e rendelet módosítása a halak leölés során való védelmére vonatkozó konkrét szabályok beillesztésével.

Ezen intézkedések elfogadásáig a tagállamok fenntarthatnak vagy elfogadhatnak a halak levágás vagy leölés során való védelmére vonatkozó nemzeti szabályokat, és azokról tájékoztatják a Bizottságot.”

A belga jog

- 11 Az 1986. augusztus 14-i Wet betreffende de bescherming en het welzijn der dierennek (az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvény; *Belgisch Staatsblad*, 1986. december 3., 16382. o.) az alapügy tárgyát képező rendelet elfogadását megelőző változata 16. cikkének (1) bekezdése az első albekezdésében azt a kötelezettséget írta elő, hogy a vágásra csak az állat elkábítását követően, illetve *vis maior* esetén a legkevesebb fájdalmat okozó módon kerüljön sor. E rendelkezés ugyanakkor a második bekezdésében pontosította, hogy ettől eltérően, ez a kötelezettség nem vonatkozik „a vallási szertartások által előírt vágásra”.
- 12 Az alapügy tárgyát képező rendelet, amely 2019. január 1-jén lépett hatályba, a flamand régió tekintetében megszüntette ezt az eltérést. Az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvénynek az említett rendelet 3. cikkével módosított változata 15. cikkének (2) bekezdése ugyanis kimondja, hogy „[a]mennyiben az állatokat a vallási szertartásokhoz megkövetelt különleges módszerekkel vágják le, a kábítás visszafordítható, és az állat halálát nem a kábítás okozza”.
- 13 Az említett rendelet előkészítő anyagai a következőket pontosítják:

„Flandria nagy jelentőséget tulajdonít az állatjóllétnek. A cél ezért az állatok elkerülhető szenvedésének betiltása Flandriában. Az állatok kábítás nélküli vágása összeegyeztethetetlen ezzel az elvvel. Bár más intézkedések, amelyek kevésbé drasztikusak, mint az előzetes kábítás nélküli vágás tilalma, némileg korlátozhatják e vágási módszernek az állatjóllétre gyakorolt negatív hatását, az ilyen intézkedések nem tudják megakadályozni az állatok jóllétének igen súlyos sérelmét. Az egyfelől az állatok szenvedésének megszüntetése, másfelől az előzetes kábítás nélküli vágás között mindig nagyon nagy lesz a különbség, még akkor is, ha kevésbé radikális intézkedések meghozatalára már sor került az állatok jólléte sérelmének minimalizálása érdekében.

Mindazonáltal egyensúlyt kell teremteni az állatok jóllétének védelme és a vallásszabadság között.

Mind a zsidó, mind az iszlám vallási szertartás megköveteli az állat maximális kivéreztetését. Tudományos kutatások kimutatták, hogy megalapozatlan az a félelem, hogy a kábítás negatív hatással lenne a kivéreztetésre [...].

Egyébként mindkét szertartás megköveteli, hogy az állat sértetlen és egészséges legyen a vágáskor, és hogy a vérzés okozza a halálát. [...] [...] Az elektronarkózis egy visszafordítható (nem halálos) kábítási módszer, amelynek során az állat – ha időközben nem vágják el a torkát – rövid idő elteltével visszanyeri az eszméletét, és nem észleli semmiféle negatív hatását a kábításnak. Ha az állat torkát a kábítás után azonnal elvágják, halálát egyértelműen a vérzés fogja okozni. Mindezt figyelembe véve, a Vanthemsche-jelentésben szereplő következtetés helytállónak tekinthető. E következtetés szerint a visszafordítható, halált nem okozó kábításnak a vallási célú vágás gyakorlatában való alkalmazása arányos intézkedésnek minősül, amely a vallásszabadság keretében tiszteletben tartja a vallási célú vágás

szellemét, és a lehető legnagyobb mértékben tekintettel van az érintett állatok jóllétére. Legalábbis az a kötelezettség, hogy a vallási szertartások által megkövetelt különleges módszerekkel végzett vágáshoz elektronarkózt kell használni, nem minősül a vallásszabadság aránytalan megsértésének.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 14 Az alapeljárás felperesei a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Grondwettelijk Hofhoz (alkotmánybíróság, Belgium) 2018. január 17-én és 2018. január 18-án benyújtott keresetlevelekkel keresetet nyújtottak be az alapeljárás tárgyát képező rendelet megsemmisítése iránt, mivel szerintük az sérti többek között az 1099/2009 rendelet 4. cikkének (4) bekezdését és 26. cikkének (2) bekezdését, amiatt, hogy megfosztja a zsidó és muzulmán vallás hívőit attól a garanciától, hogy a vallási célú vágások nem vethetők alá az előzetes kábítás követelményének. E rendelet szerintük ugyanis megakadályozza, hogy e hívők – és nem csupán egy kis részük – gyakorolhassák a vallásukat, mivel nem teszi lehetővé számukra, hogy a vallási előírásaiknak megfelelően levágott állatokból származó húst szerezzenek be, lévén, hogy ezen előírásokkal ellentétes a visszafordítható kábítás technikája.
- 15 Amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, az alapeljárás felperesei kifejtik, hogy az 1099/2009 rendelet 4. cikkének a rendelet (20) preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett (1) bekezdése értelmében az állatokat levágásuk előtt főszabály szerint el kell kábítani, azaz a halál beálltaig eszméletlen és érzéketlen állapotban kell őket tartani.
- 16 Az említett rendelet 4. cikke (4) bekezdésének megfelelően azonban a kábításra vonatkozó kötelezettséget nem kell alkalmazni az állatoknak a vallási szertartások által előírt különleges módszerekkel történő levágására. E rendelet (18) preambulumbekkezdése szerint e kivételt a Charta 10. cikkének (1) bekezdésében biztosított vallásszabadság tiszteletben tartásának célja indokolja, amint azt a Bíróság a 2018. május 29-i Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen és társai ítéletben (C-426/16, EU:C:2018:335, 56. és 57. pont) megállapította.
- 17 A Grondwettelijk Hof (alkotmánybíróság) e tekintetben megjegyzi, hogy mivel a Charta 10. cikkének (1) bekezdésében biztosított jog megfelel az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én aláírt európai egyezmény (kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény, a továbbiakban: EJEE) 9. cikkében biztosított jognak, a Bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy a „vallás” fogalma magában foglalhatja mind a *forum internumot*, azaz a belső meggyőződést, mind a *forum externumot*, azaz a vallásos hit nyilvános kifejezését.
- 18 A vallási szertartások által előírt sajátos vágási módszerek és a vallásos étkezési előírások tiszteletben tartása a vallásszabadság alkalmazási körébe tartoznak, és a vallási meggyőződésnek az EJEE 9. cikke és a Charta 10. cikkének (1) bekezdése értelmében vett nyilvános kifejezésre juttatásának tekinthetők. A vallási célú vágás különösen arra szolgál, hogy az érintett hívők számára a vallási meggyőződésüknek megfelelően levágott állatokból származó húst biztosítson. Kétségtelen, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága e tekintetben a 2000. június 27-i Cha'are Shalom Ve Tsedek kontra Franciaország ítéletben (CE:ECHR:2000:0627JUD002741795, 82. §) kimondta, hogy amennyiben a hívőket nem fosztják meg annak lehetőségétől, hogy a vallási meggyőződésüknek megfelelően levágott állatokból származó húst szerezzenek be és fogyasszanak, a vallásszabadsághoz való jog nem terjedhet odáig, hogy magában foglalja a vallási célú vágás személyes elvégzéséhez való jogot.
- 19 Mindemellett az alapeljárás felperesei azzal érvelnek, hogy a tagállamok nem alkalmazhatják az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontját arra, hogy megfossszák az értelmétől az e rendelet 4. cikkének (4) bekezdésében foglalt, a kábításra vonatkozó kötelezettség alól a vallási célú vágások esetében engedett kivételt.

- 20 Az alapeljárás felperesei továbbá azt állítják, hogy az alapügy tárgyát képező rendelet aránytalanul korlátozza a vallásszabadságot, annál is inkább, mivel a vallási előírásoknak megfelelően levágott szarvasmarhafélék húsa a Belgiumban előállított teljes húsmennyiségnek csupán 0,1%-át teszi ki, és hogy azoknak az eseteknek a száma, amelyekben az előzetes kábítás sikertelen, meghaladja e százalékos arányt. Ezenkívül, a zsidó közösségnek nem lesz biztosítéka arra, hogy elegendő mennyiségű húst tud beszerezni a zsidó vallás előírásainak megfelelően levágott állatokból. Egyébként, a Raad van State (államtanács, Belgium) jogalkotási szekciója ebből arra a következtetésre jutott, hogy a kábítás nélküli vágás megtiltása aránytalanul sérti a vallásszabadságot.
- 21 Az alapügy tárgyát képező rendelet szerintük amiatt is sérti a vallásszabadságot, mivel megakadályozza a zsidó vallás híveit abban, hogy a *sehitának*, vagyis az e vallásra jellemző vágási szertartásnak megfelelően vágják le az állatokat. E tekintetben nem lehet figyelembe venni azt a körülményt, hogy a vallási előírásoknak megfelelően levágott állatok húsa külföldről is behozható.
- 22 Végül az alapeljárás felperesei vitatják a flamand jogalkotó azon előfeltevését, amely szerint a visszafordítható kábítási eljárás, amely nem eredményezi az állat halálát, megfelel a vágásra vonatkozó vallási előírásoknak.
- 23 A flamand és a vallon kormány ezzel szemben úgy véli, hogy az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja kifejezetten felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy eltérjenek e rendelet 4. cikkének (4) bekezdésétől.
- 24 A kérdést előterjesztő bíróság egyrészt megjegyzi, hogy az 1099/2009 rendelet 4. cikkének (4) bekezdésében előírt, a leölés előtti kábításra vonatkozó elvi kötelezettségtől való eltérés célja a Charta 10. cikkének (1) bekezdésében biztosított vallásszabadság tiszteletben tartása, másrészt pedig, hogy e rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének a rendelet (18) és (57) preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett c) pontja felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy az állatok jóllétének előmozdítása érdekében eltérjenek az említett 4. cikk (4) bekezdésétől, ugyanakkor nem pontosítja, hogy a tagállamoknak milyen korlátokat kell tiszteletben tartaniuk e tekintetben.
- 25 Így felmerül a kérdés, hogy az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontját lehet-e úgy értelmezni, hogy az felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy olyan nemzeti szabályokat fogadjanak el, mint az alapügy tárgyát képező szabályok, és igenlő válasz esetén, az ilyen rendelkezés összeegyeztethető-e a Charta 10. cikkének (1) bekezdésében biztosított vallásszabadsággal.
- 26 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy az alapügy tárgyát képező rendelet 2019. január 1-jei hatállyal megszüntette az előzetes kábításra vonatkozó kötelezettség alól a vallási célú vágások esetében engedett kivételt. E rendelet előkészítő anyagaiból az is kitűnik, hogy a flamand jogalkotó abból az elvből indult ki, hogy a kábítás nélküli vágás olyan szenvedést okoz az állatnak, ami elkerülhető. Éppen ezért arra törekedett, hogy előmozdítsa az állatok jóllétét, és egyensúlyt teremtsen egyrészt az állatok jóllétének előmozdítására irányuló célkitűzés, másrészt a vallásszabadság biztosítására irányuló célkitűzés között.
- 27 Ebből a szempontból, annak érdekében, hogy az érintett vallási közösségek kívánságainak a lehető legteljesebb mértékben eleget tegyen, az alapügy tárgyát képező rendelettel módosított 1986. augusztus 14-i törvény 15. cikkének (2) bekezdése a vallási célú vágás esetében jelenleg olyan visszafordítható kábítást ír elő, amely nem alkalmas arra, hogy az állat halálát okozza. Az említett rendelet előkészítő anyagai tehát azt mutatják, hogy a flamand jogalkotó úgy ítélte meg, hogy ez a rendelkezés megfelel az érintett vallási közösségek kívánságainak, mivel a visszafordítható kábítási módszer alkalmazásával tiszteletben tartják azokat a vallási előírásokat, amelyek megkövetelik, hogy az állat a vágás pillanatában még éljen, és teljesen kivérezzen.

- 28 Az időközben bekövetkezett jogszabálmódosítás ugyanakkor nem értelmezhető úgy, hogy minden vallási közösséget arra kötelezne, hogy elfogadja a visszafordítható kábítás módszerét. Ráadásul, amint az az alapügy tárgyát képező rendelet előkészítő anyagaiból kitűnik, e rendelet nem érinti e közösségek tagjainak azon lehetőségét, hogy előzetes kábítás nélkül levágott állatokból származó húst szerezzenek be, hiszen semmilyen rendelkezés nem tiltja az ilyen hús flamand régióba történő behozatalát. Legalábbis egy ilyen – behozatali – tilalom ellentétes lenne az 1099/2009 rendelet 26. cikkének (4) bekezdésével.
- 29 Az alapeljárás felperesei ugyanakkor előadják, hogy – a flamand régióhoz hasonlóan – egyre több tagállam tiltja az állatok kábítás nélküli levágását, vagy legalábbis a vallási előírásoknak megfelelően levágott állatok hújának kivitelét, ami veszélyezteti az ilyen típusú hús beszerzését a flamand régióban. Ezenkívül az importált hús tanúsítása nem teszi lehetővé annak bizonyossággal történő megállapítását, hogy a hús valóban a vallási előírásoknak megfelelően levágott állatokból származik-e.
- 30 A flamand és a vallon kormány ellenvetésként arra hivatkozik, hogy a tagállamok egy részében nincs ilyen általános tilalom az előzetes kábítás nélküli leölésre vonatkozóan, és hogy a húskereskedelem nem áll meg az Unió határainál.
- 31 Végül az alapeljárás felperesei azt állítják, hogy ha az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontját úgy kellene értelmezni, hogy az felhatalmazza a tagállamokat az olyan intézkedések meghozatalára, mint amelyeket az alapügy tárgyát képező rendelet előír, az sértené az egyenlőség, a hátrányos megkülönböztetés tilalmának és a vallási sokszínűségnek a Charta 20., 21., illetve 22. cikkében biztosított elvét. Ebben az összefüggésben az alapeljárás felperesei megjegyzik, hogy az említett rendelet alapján elfogadott rendelet minden észszerű indok nélkül eltérően kezeli egyrészt azokat a személyeket, akik vadászat vagy halászat, illetve a kártevők elleni küzdelem keretében ölnek le állatokat, másrészt azokat a személyeket, akik valamely vallási szertartás által előírt sajátos vágási módszerekkel ölnek le állatokat.
- 32 E körülmények között határozott úgy a Grondwettelijk Hof (alkotmánybíróság), hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- 1) Úgy kell-e értelmezni az [1099/2009 rendelet] 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontját, hogy megengedett a tagállamok számára, hogy – az e rendelet 4. cikkének (4) bekezdésétől [...] eltérve és az állatok kíméletének javítása céljából – olyan rendelkezéseket fogadjanak el, mint amelyeket az [alapügy tárgyát képező rendelet] előír, amelyek egyfelől előírják az állatok kábítás nélkül történő levágásának – vallási szertartás keretében végzett vágásra is vonatkozó – tilalmát, másfelől pedig olyan alternatív kábítási módszert léptetnek hatályba a vallási szertartás keretében végzett vágásra vonatkozóan, amelyek úgy vannak kialakítva, hogy a kábításnak visszafordíthatónak kell lennie, és az nem idézheti elő az állat halálát?
 - 2) Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: ellentétes-e [a Charta] 10. cikkének (1) bekezdésével az [1099/2009] rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés szerinti értelmezés esetén?
 - 3) Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: ellentétes-e [a Charta] 20., 21. és 22. cikkével az [1099/2009] rendeletnek a 4. cikke (4) bekezdésével összefüggésben értelmezett 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés szerinti értelmezés esetén, mivel a bizonyos vallási szertartások által előírt különleges vágási módszereknek alávetett állatok tekintetében csupán feltételekhez kötött kivételt írtak elő az állat kábítására vonatkozó kötelezettség alól (az [e rendelet] 26. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 4. cikkének (4) bekezdése), míg állatoknak vadászati, horgászati tevékenység, kulturális vagy sportesemények során történő leölésére vonatkozóan a rendelet preambulumbekezdéseiben megjelölt okokból olyan rendelkezéseket írtak

elő, amelyek szerint e tevékenységek nem tartoznak a rendelet alkalmazási körébe, illetve az állat leölése során történő kábítására vonatkozó kötelezettség hatálya alá (az [említett rendelet] 1. cikke (1) bekezdésének második albekezdése és (3) bekezdése)?”

A szóbeli szakasz újbóli megnyitása iránti kérelemről

- 33 A Bíróság Hivatalához 2020. október 2-án benyújtott beadványukkal a CICB és társai, valamint a Kosher Poultry és társai a Bíróság eljárási szabályzatának 83. cikke alapján az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását kérték.
- 34 Kérelmük alátámasztásaként a CICB és társai, valamint a Kosher Poultry és társai lényegében arra hivatkoztak, hogy a Sejm (Országgyűlés, Lengyelország) 2020. szeptember 18-án törvénytervezetet fogadott el, amely megtiltja a vallási célú vágás keretében leölt állatokból származó hús kivitelét. Mivel e tagállam a belgiumi zsidó közösség számára a legfontosabb kóserhús-szállító, és nincs más konkrét helyettesítő megoldás, egy ilyen törvénytervezet elfogadása még inkább alátámasztja az alapügy tárgyát képező rendelet aránytalan jellegét, következésképpen olyan új körülményt képez, amely döntő befolyást gyakorolhat a Bíróság határozatára.
- 35 Az eljárási szabályzata 83. cikke értelmében a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően az eljárás során bármikor elrendelheti az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását, különösen, ha a fél e szakasz befejezését követően a Bíróság határozatára nézve döntő jelentőségű új tényt hoz fel, illetve ha az ügyet olyan érv alapján kellene eldönteni, amelyet nem vitattak meg.
- 36 A jelen ügyben nem ez a helyzet.
- 37 A tárgyaláson a Bíróság a Flamand Régióhoz intézett egyik kérdéssel, amelyre valamennyi részt vevő félnek módjában állt észrevételt tennie, azt a helyzetet vette figyelembe, amely túlmutat a CICB és társai, valamint a Kosher Poultry és társai által a szóbeli szakasz újbóli megnyitása iránti kérelmükben hivatkozott helyzeten, vagyis ha az összes tagállam olyan intézkedést fogadna el, amely – az alapügy tárgyát képező rendelethez hasonlóan – megtiltaná az állatok vallási célú vágás keretében történő, előzetes kábítás nélküli leölését.
- 38 A fentiekre tekintettel, mivel a jelen ítélet 34. pontjában említett törvénytervezet nem minősülhet sem olyan új ténynek, amely döntő befolyást gyakorolhatna a Bíróság határozatára, sem pedig olyan érvre vonatkozó ténynek, amelyet az érintett felek az eljárási szabályzat 83. cikke értelmében nem vitattak meg, a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően úgy ítéli meg, hogy nem szükséges elrendelni a szóbeli szakasz újbóli megnyitását.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első és a második kérdésről

- 39 Első és második kérdésével, amelyeket célszerű együttesen vizsgálni, az előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének az EUMSZ 13. cikkel és a Charta 10. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett c) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely a vallási célú vágás keretében olyan kábítási eljárást ír elő, amely visszafordítható és nem alkalmas az állat halálának előidézésére.
- 40 Elöljáróban meg kell állapítani, hogy az 1099/2009 rendelet, amelynek jogalapja az EK 37. cikk (jelenleg EUMSZ 43. cikk), és amely a 2006 és 2010 közötti időszakra vonatkozó, az állatok védelmére és jóllétére vonatkozó, 2006. január 23-i [COM (2006) 13 végleges] közösségi cselekvési terv részét

képezi, arra irányul, hogy közös szabályokat határozzon meg az Unióban az állatok jóllétének védelme érdekében a levágásuk vagy leölésük során, és – amint az a (4) preambulumbekendéséből kitűnik – azon az elgondoláson alapul, hogy az állatoknak a levágásuk során való védelme általános érdekű kérdés.

- 41 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy az 1099/2009 rendelet 4. cikkének a rendelet (20) preambulumbekendésével összefüggésben értelmezett (1) bekezdése rögzíti az állatok leölés előtti elkábításának elvét, sőt erre nézve kötelezettséget állapít meg, mivel tudományos tanulmányok azt állapították meg, hogy a kábítás az a technika, amely a legkevésbé sérti az állatok jóllétét a vágáskor (lásd ebben az értelemben: 2019. február 26-i *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* ítélet, C-497/17, EU:C:2019:137, 47. pont). Amint az említett rendelet (4) preambulumbekendéséből kitűnik, az e rendelkezésben előírt előzetes kábítás elve ezen uniós értéket, vagyis az állatok jóllétének értékét tükrözi, amelyet jelenleg az EUMSZ 13. cikk rögzít, és amelynek értelmében az Uniónak és a tagállamoknak az állatjólléti politika kialakításakor és végrehajtásakor teljes mértékben figyelembe kell venniük az állatjólléti követelményeket.
- 42 Ez az elv megfelel az 1099/2009 rendelet állatok jóllétének védelmével kapcsolatos fő célkitűzésének, amely magából e rendelet címéből és (2) preambulumbekendéséből is kitűnik, és ez összhangban áll az EUMSZ 13. cikkel (lásd ebben az értelemben: 2018. május 29-i *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen és társai* ítélet, C-426/16, EU:C:2018:335, 63. és 64. pont).
- 43 Ezt követően az 1099/2009 rendelet 4. cikkének (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az előzetes kábítás elve nem alkalmazandó azokra az állatokra, amelyekre a vallási szertartások által előírt különleges vágási módszerek vonatkoznak, feltéve hogy a vágás vágóhídon történik. Noha az e rendelet (18) preambulumbekendésére tekintettel értelmezett ezen rendelkezés elismeri a vallási célú vágás gyakorlatát, amelynek keretében az állat előzetes kábítás nélkül leölhető, a vágás e formája az Unióban csak kivételesen és kizárólag a vallásszabadság tiszteletben tartásának biztosítása céljából engedélyezett, mivel nem alkalmas az állatok fájdalmának, szorongásának és szenvedésének olyan mértékben hatékony csökkentésére, mint az a vágás, amelyet kábítás előz meg, ami az említett rendelet 2. cikkének az e rendelet (20) preambulumbekendésére tekintettel értelmezett f) pontjával összhangban ahhoz szükséges, hogy az állatnál olyan eszméletlen állapotot és érzékelőképeség-hiányt idézzon elő, amely alkalmas a szenvedéseinek jelentős csökkentésére (lásd ebben az értelemben: 2019. február 26-i *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* ítélet, C-497/17, EU:C:2019:137, 48. pont).
- 44 Ezen eltérés – amint az az 1099/2009 rendelet (15) preambulumbekendéséből kitűnik – azon alapul, hogy többek között a mezőgazdasági és a belső piacra vonatkozó uniós politikák megfogalmazásakor és végrehajtásakor tiszteletben kell tartani a különösen a vallási szertartásokat, a kulturális hagyományokat és a regionális örökséget érintő tagállami törvényi vagy közigazgatási rendelkezéseket és szokásokat. Így ezen eltérés a Charta 10. cikke (1) bekezdésének megfelelően az uniós jogalkotó azon pozitív kötelezettségvállalását konkretizálja, amely a vallásszabadság, valamint a vallásnak vagy meggyőződésnek a gyakorlat és a szertartások révén történő kifejezésre juttatásához való jog tényleges tiszteletben tartásának biztosítására irányul, különösen a muzulmán és zsidó vallás hívei számára (lásd ebben az értelemben: 2018. május 29-i *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisatie Provincie Antwerpen és társai* ítélet, C-426/16, EU:C:2018:335, 56. és 57. pont).
- 45 Ezenkívül, az említett rendelet (18) preambulumbekendéséből kiderül, hogy figyelembe véve azt a tényt, hogy „a vallási célú vágásokra alkalmazandó [93/119 irányelvből eredő, uniós] rendelkezéseket a tagállamok – a nemzeti háttértől függően, valamint tekintettel arra, hogy a nemzeti szabályok az e rendelet célján túlmutató szempontokat is figyelembe vesznek – különbözőképpen ültették át”, az uniós jogalkotó úgy döntött, hogy fenntartja „az állatok levágás előtti elkábításától való eltérést, az egyes tagállamok számára bizonyos szintű szubszidiaritást hagyva ugyanakkor”. E célból az 1099/2009 rendelet 26. cikkének (1) bekezdése felhatalmazza a tagállamokat, hogy fenntartsanak minden olyan nemzeti szabályt, amely e rendelet hatálybalépésének időpontjában alkalmazandó, és amelynek célja az állatok leölésük során való fokozottabb védelmének biztosítása, míg az említett rendelet 26. cikke

- (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja úgy rendelkezik, hogy a tagállamok elfogadhatnak olyan nemzeti szabályokat, amelyek célja annak biztosítása, hogy az állatok leölésük során az e rendeletben előírtnál nagyobb védelemben részesüljenek többek között „az állatoknak a 4. cikk (4) bekezdésének megfelelő levágása, valamint a kapcsolódó műveletek” terén, pontosítva, hogy ugyanezen rendelet 2. cikkének b) pontja szerint az érintett kapcsolódó műveletek magukban foglalják a kábítást.
- 46 Végül, az 1099/2009 rendelet 26. cikkének (4) bekezdése pontosítja, hogy a tagállamok nem tilthatják meg, illetve nem akadályozhatják a más tagállamokban leölt állatoktól származó, állati eredetű termékek területükön való forgalomba hozatalát, arra hivatkozva, hogy az érintett állatok leölésére nem azon nemzeti jogszabályokkal összhangban került sor, amelyeknek célja nagyobb fokú védelem biztosítása az állatoknak a leölés időpontjában.
- 47 Ily módon tehát az 1099/2009 rendelet által kialakított keret az EUMSZ 13. cikk előírását tükrözi, amely szerint „az Unió és a tagállamok teljes mértékben figyelembe veszik az állatok mint érző lények kíméletére vonatkozó követelményeket, miközben tiszteletben tartják a tagállamok – különösen a vallási szertartásokra, kulturális hagyományokra és regionális örökségre vonatkozó – jogszabályi vagy közigazgatási rendelkezéseit és szokásait”. E keretből kitűnik, hogy e rendelet nem saját maga kívánja megteremteni a szükséges egyensúlyt az állatok jólléte és a vallásgyakorlás szabadsága között, hanem csupán azon egyensúly kereteit határozza meg, amelyet a tagállamoknak kell megteremteniük e két érték között.
- 48 A jelen ítélet 44–47. pontjában kifejtett megfontolásokból következik, hogy egyrészt az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja nem sérti a vallásgyakorlásnak a Charta 10. cikkének (1) bekezdésében biztosított szabadságát, másrészt az e rendelkezés által számukra biztosított azon lehetőség keretében, hogy az állatoknak az e rendelet által előírtnál magasabb szintű védelmet biztosító kiegészítő szabályokat fogadjanak el, a tagállamok többek között előírhatnak az állatok leölését megelőző kábításra vonatkozó kötelezettséget, amelyet a vallási szertartások által előírt vágások keretében is alkalmazni kell, de csak azzal a feltétellel, ha tiszteletben tartják a Charta által biztosított alapvető jogokat.
- 49 A Charta 51. cikkének (1) bekezdése szerint ugyanis a tagállamok kötelesek tiszteletben tartani a Chartában foglalt alapvető jogokat, amikor ezzel a lehetőséggel élnek.
- 50 Az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja alapján hozott nemzeti intézkedéseknek a vallásgyakorlás szabadságával való összeegyeztethetőségét illetően emlékeztetni kell arra, hogy a Charta 10. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy mindenkinek joga van a gondolat-, a lelkiismeret- és a vallásszabadsághoz, és pontosítja, hogy ez a jog magában foglalja a vallás vagy a meggyőződés megváltoztatásának szabadságát, valamint a vallásnak vagy meggyőződésnek mind egyénileg, mind együttesen, mind a nyilvánosság előtt, mind a magánéletben, istentisztelet, oktatás és szertartások végzése útján való kifejezésre juttatását.
- 51 E tekintetben az e rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja alapján elfogadott nemzeti szabályozás, amely a vallási célú vágás keretében olyan visszafordítható kábítást ír elő, amely nem okozhatja az állat halálát, a Charta 10. cikkének (1) bekezdésében biztosított vallásgyakorlás szabadságának hatálya alá tartozik.
- 52 A Charta tágan értelmezi az e rendelkezésben szereplő „vallás” fogalmát, amely magában foglalhatja mind a *forum internumot*, azaz a belső meggyőződés tényét, mind pedig a *forum externumot*, azaz a vallásos hit nyilvános kifejezésre juttatását, és a Bíróság korábban már kimondta, hogy a vallási célú vágás a Charta 10. cikkének (1) bekezdésében biztosított vallásgyakorlás szabadságának hatálya alá tartozik (2018. május 29-i Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen és társai ítélet, C-426/16, EU:C:2018:335, 44. és 49. pont).

- 53 Amint azt az alapeljárás felperesei állítják, az alapügy tárgyát képező, az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja alapján elfogadott rendelet egyes zsidó és iszlám vallási előírásokkal összeegyeztethetetlennek tűnik, mivel az állat vallási célú vágásánál előírja az előzetes kábítás kötelezettségét, méghozzá úgy, hogy e kábításnak visszafordíthatónak kell lennie, és nem okozhatja az állat halálát.
- 54 E tekintetben az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az alapeljárás felperesei számára a vallási célú vágás olyan sajátos vallási előírásoknak felel meg, amelyek lényegében azt követelik meg, hogy a hívők csak az előzetes kábítás nélkül levágott állatok húsát fogyasszák, annak biztosítása érdekében, hogy az állatokat ne vessék alá olyan eljárásnak, amely a vágás előtt halált okozhat, illetve hogy kivéztessék az állatokat.
- 55 Ennélfogva e rendelet korlátozza a zsidó és muzulmán vallású hívők azon szabadságát, hogy vallásukat a Charta 10. cikkének (1) bekezdése által biztosított módon gyakorolják.
- 56 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Charta 52. cikke (3) bekezdésének célja a Chartában foglalt és az EJEE által biztosított jogoknak megfelelő jogok közötti szükséges összhang biztosítása, az uniós jog és az Európai Unió Bírósága önállóságának sérelme nélkül. Ily módon tehát a Charta értelmezése során a védelem minimális szintjeként figyelembe kell venni az EJEE-ben foglalt vonatkozó jogokat (lásd ebben az értelemben: 2019. május 21-i Bizottság kontra Magyarország [Mezőgazdasági földterületeken létesített haszonélvezeti jog] ítélet, C-235/17, EU:C:2019:432, 72. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2020. október 6-i La Quadrature du Net és társai ítélet, C-511/18, C-512/18 és C-520/18, EU:C:2020:791, 124. pont). Mivel a Charta 10. cikkéhez fűzött magyarázatokból kitűnik, hogy az e rendelkezés (1) bekezdésében biztosított szabadság megfelel az EJEE 9. cikkében biztosított szabadságnak, e szabadságot figyelembe kell venni a Charta 10. cikke (1) bekezdésének értelmezése céljából.
- 57 Márpedig, az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata szerint az EJEE 9. cikke által védett gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság az ezen egyezmény értelmében vett „demokratikus társadalom” egyik alapja, mivel az ilyen társadalommal összeegyeztethető pluralizmus e szabadságtól függ (lásd ebben az értelemben: EJEB, 1999. február 18., Buscarini és társai kontra San Marino ítélet, CE:ECHR:1999:0218JUD002464594, 34. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2011. február 17-i Wasmuth kontra Németország ítélet, CE:ECHR:2011:0217JUD001288403, 50. §). Az EJEE 9. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[a] vallás vagy meggyőződés kifejezésre juttatásának szabadságát csak a törvényben meghatározott, olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban a közbiztonság, a közrend, közegészség vagy az erkölcsök, illetőleg mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükségesek”.
- 58 Hasonlóképp, a Charta 52. cikke (1) bekezdésének első mondata szerint a Chartában elismert jogok és szabadságok gyakorlása csak a törvény által, és e jogok és szabadságok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. E rendelkezés a második mondatában kimondja, hogy az arányosság elvére figyelemmel, korlátozásaikra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.
- 59 E megfontolások fényében kell megvizsgálni, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amely a vallási célú vágásnál előírja az állat előzetes kábítására vonatkozó kötelezettséget, miközben azt is előírja, hogy e kábításnak visszafordíthatónak kell lennie és nem okozhatja az állat halálát, megfelel-e a Charta 52. cikkének az EUMSZ 13. cikkel összefüggésben értelmezett (1) és (3) bekezdésében foglalt feltételeknek.
- 60 Először is, amint az az alapügy tárgyát képező rendeletből kiderül, a vallás kifejezésre juttatásához való jog gyakorlásának a jelen ítélet 55. pontjában leírt korlátozását a Charta 52. cikkének (1) bekezdése értelmében vett törvény írja elő.

- 61 Másodszor, egy olyan nemzeti szabályozás, amely előírja az állat előzetes kábításának kötelezettségét a vallási célú vágás során, és ezzel egyidejűleg azt is megköveteli, hogy a kábításnak visszafordíthatónak kell lennie és nem okozhatja az állat halálát, tiszteletben tartja a Charta 10. cikkének lényeges tartalmát, hiszen a Bíróság elé terjesztett ügyiratokban szereplő, a jelen ítélet 54. pontjában ismertetett információk szerint az ilyen szabályozásból eredő beavatkozás csupán az említett vágásból álló sajátos szertartás szerinti cselekmény egyik aspektusát korlátozza, de nem tiltja meg azt.
- 62 Harmadszor, ami azt a kérdést illeti, hogy a Charta 10. cikkében biztosított jognak az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti szabályozásból eredő korlátozása általános érdekű célt szolgál-e, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő információkból kitűnik, hogy a flamand jogalkotó szándéka az állatok jóllétének előmozdítása volt. Ily módon az alapügy tárgyát képező rendelet előkészítő anyagaiban jelzik, hogy „Flandria nagy jelentőséget tulajdonít az állatok jóllétének”, „célja tehát az állatok elkerülhető szenvedésének megszüntetése Flandriában”, „az állatok kábítás nélküli levágása összeegyeztethetetlen ezzel az elvvel”, és hogy „[j]óllehet más, az előzetes kábítás nélküli vágási tilalomnál kevésbé drasztikus intézkedések valamelyest korlátozhatják e vágási módszernek az állatok jóllétére gyakorolt negatív hatását, az ilyen intézkedések nem tudják megakadályozni, hogy az állatok jólléte ne sérüljön súlyosan”.
- 63 Márpedig mind a Bíróság ítélkezési gyakorlatából (lásd ebben az értelemben: 2008. január 17-i Viamex Agrar Handel és ZVK ítélet, C-37/06 és C-58/06, EU:C:2008:18, 22. pont; 2008. június 19-i Nationale Raad van Dierenkwekers en Lief-bers és Andibel ítélet, C-219/07, EU:C:2008:353, 27. pont; 2009. szeptember 10-i Bizottság kontra Belgium ítélet, C-100/08, nem tették közzé, EU:C:2009:537, 91. pont; 2015. április 23-i Zuchtvieh-Export ítélet, C-424/13, EU:C:2015:259, 35. pont), mind az EUMSZ 13. cikkből az derül ki, hogy az állatok kímélete az Unió által elismert általános érdekű célkitűzés.
- 64 Negyedszer, ami az arányosság elvének tiszteletben tartását illeti, az megköveteli, hogy azok a korlátozások, amelyekkel az alapügy tárgyát képező rendelet a vallásgyakorlás szabadságára nézve együtt jár, ne haladják meg az e szabályozás által kitűzött jogszerű célok eléréséhez szükséges mértéket, ami azt jelenti, hogy ha több megfelelő intézkedés közül lehet választani, a kevésbé korlátozó intézkedéshez kell folyamodni, és az okozott hátrányok a kitűzött célokhoz képest nem lehetnek aránytalanul nagyok (lásd ebben az értelemben: 2018. március 20-i Menci ítélet, C-524/15, EU:C:2018:197, 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2019. április 30-i Olaszország kontra Tanács ítélet [A földközi-tengeri kardhal halászati kvótája], C-611/17, EU:C:2019:332, 55. pont).
- 65 Amikor a Szerződések által biztosított több olyan alapvető jog és elv érintett, mint a jelen ügyben a Charta 10. cikkében biztosított jog és az állatoknak az EUMSZ 13. cikkben említett kímélete, az arányosság elve tiszteletben tartásának értékelését a szóban forgó különböző jogok és elvek védelméhez fűződő követelmények egymással való szükséges összeegyeztetésének, valamint az azok közötti megfelelő egyensúlynak a figyelembevételével kell elvégezni (lásd ebben az értelemben: 2019. december 19-i Deutsche Umwelthilfe ítélet, C-752/18, EU:C:2019:1114, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 66 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja az állat vallási célú vágás előtti elkábításának kötelezettségét, miközben megköveteli, hogy a kábítás visszafordítható legyen, és ne okozza az állat halálát, alkalmas a jelen ítélet 62. pontjában említett, az állatok kíméletének előmozdítására irányuló cél elérésére.
- 67 Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából következik, hogy amennyiben olyan általános politikai kérdések forognak kockán, mint az állam és a vallások közötti kapcsolat meghatározása, amelyek tekintetében egy demokratikus államban logikus módon jelentős nézetkülönbségek állhatnak fenn, különös jelentőséget kell tulajdonítani a nemzeti döntéshozó szerepének. Az állam számára tehát az EJEE 9. cikkének alkalmazási körében főszabály szerint széles mérlegelési mozgásteret kell biztosítani annak eldöntésére, hogy a vallás vagy meggyőződés kifejezésre

juttatásához való jog korlátozása „szükséges”-e, és ha igen, milyen mértékben. Uniós szintű konszenzus hiányában a tagállamok számára ily módon biztosított mérlegelési mozgástérnek azonban európai ellenőrzéssel kell együtt járnia, amely többek között annak vizsgálatára irányul, hogy a nemzeti szinten hozott intézkedések elvi alapon igazolhatók-e, és arányosak-e (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2014. július 1., S. A. S. kontra Franciaország ítélet, CE:ECHR:2014:0701JUD004383511, 129. és 131. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 68 Márpedig, amint az az 1099/2009 rendelet (18) és (57) preambulumbekzdéséből kitűnik, e rendelet 4. és 26. cikkének elfogadását éppen a tagállamok közötti, a vallási célú vágás kezelésére vonatkozó konszenzus hiánya indokolta.
- 69 Amint az a jelen ítélet 45. pontjában felidézésre került, az 1099/2009 rendelet (18) preambulumbekzdése kimondja, hogy fenn kell tartani az állatok levágás előtti elkábítására vonatkozó követelménytől való eltérést, de bizonyos fokú szubszidiaritást hagyva az egyes tagállamoknak.
- 70 Ami e rendelet (57) preambulumbekzdését illeti, miután utal arra, hogy az európai polgárok azt várják el, hogy az állatok kíméleteére vonatkozó minimumszabályokat a levágáskor tartsák tiszteletben, hangsúlyozza, hogy bizonyos területeken az állatokkal kapcsolatos hozzáállást a nemzeti felfogás is meghatározza, és hogy egyes tagállamokban az emberek az uniós szinten elfogadottnál magasabb szintű állatjóléti szabályok fenntartását vagy elfogadását várják el. Ily módon, ugyancsak e preambulumbekzdés szerint, az állatok érdekében, amennyiben az nem befolyásolja a belső piac működését, célszerű a tagállamok számára bizonyos mértékű rugalmasságot biztosítani annak érdekében, hogy szigorúbb nemzeti szabályokat tarthassanak fenn, vagy egyes meghatározott területeken ilyeneket fogadhassanak el.
- 71 Következésképpen az uniós jogalkotó azzal, hogy az állatokkal kapcsolatos „nemzeti felfogások” különbözőségére, valamint annak szükségességére hivatkozott, hogy „bizonyos rugalmasságot” vagy „bizonyos fokú szubszidiaritást” kell hagyni a tagállamok számára, e tekintetben meg kívánta őrizni az egyes tagállamok sajátos társadalmi hátterét, és az EUMSZ 13. cikk és a Charta 10. cikkének szükséges összeegyeztetése keretében széles mérlegelési mozgástérrel kívánt biztosítani számukra annak érdekében, hogy megfelelő egyensúlyt biztosítsanak egyrészt az állatok leölés során való kímélete, másrészt a vallásgyakorlás szabadságának tiszteletben tartása között.
- 72 Ami konkrétan az alapügy tárgyát képező rendeletnek a vallásgyakorlás szabadságába való szükségszerű beavatkozását illeti, meg kell állapítani, hogy az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságnak (EFSA) az 1099/2009 rendelet (6) preambulumbekzdésében hivatkozott tudományos állásfoglalásából kitűnik, hogy tudományos konszenzus alakult ki arról, hogy az előzetes kábítás az optimális eszköz az állat szenvedésének csökkentésére a leölés során.
- 73 A flamand jogalkotó ebből a perspektívából kiindulva állapította meg az alapügy tárgyát képező rendelet előkészítő anyagaiban, hogy „az állatok szenvedésének megszüntetése és az előzetes kábítás nélküli levágás közötti mozgástér még így is nagyon nagy, még akkor is, ha korábban már hoztak kevésbé radikális intézkedéseket az állatok kímélete sérelmének minimalizálása érdekében”.
- 74 Ebből következik, hogy a flamand jogalkotó – anélkül hogy túllépte volna a jelen ítélet 67. pontjában említett mérlegelési mozgástér – joggal vélhette úgy, hogy azok a korlátozások, amelyeket az alapügy tárgyát képező rendelet a vallásgyakorlás szabadsága tekintetében azáltal teremt, hogy visszafordítható és az állat halálát nem okozó előzetes kábítást ír elő, megfelelnek a szükségesség feltételének.
- 75 Végül, ami az alapügy tárgyát képező rendeletnek a vallásgyakorlás szabadságába való beavatkozása arányosságát illeti, egyrészt, amint az e rendelet előkészítő anyagaiból kitűnik, amint az a jelen ítélet 13. pontjában szerepel, a flamand jogalkotó olyan tudományos kutatásokra támaszkodott, amelyek azt mutatták, hogy megalapozatlan az a félelem, hogy a kábítás káros hatással lenne a kivéreztetésre.

Ezenkívül, ugyanezen anyagokból kiderül, hogy az elektronarkózis egy nem halálos és visszafordítható kábítási módszer, így ha az állatnak közvetlenül a kábítást követően elvágják a torkát, halálát kizárólag a vérzés okozza.

- 76 Ezenkívül a flamand jogalkotó azzal, hogy a vallási célú vágás keretében olyan előzetes kábítást követelt meg, amely visszafordítható és nem okozhatja az állat halálát, az 1099/2009 rendelet (2) preambulumbekkezdéséből is merített, amelyre tekintettel e rendelet 4. cikkét átfogóan kell értelmezni és amely lényegében azt mondja ki, hogy az állatoknak a leölésük során az elkerülhető fájdalomtól, szorongástól vagy szenvedéstől való megmentése érdekében a legkorszerűbb módszert kell előnyben részesíteni, amennyiben a jelentős tudományos haladás lehetővé teszi a leölésük során a szenvedésük enyhítését.
- 77 Másodszor, az EJEE-hez hasonlóan a Charta is élő eszköz, amelyet az aktuális életkörülmények és a demokratikus államokban napjainkban uralkodó felfogás fényében kell értelmezni (lásd analógia útján: EJEB, 2011. július 7., Bayatyan kontra Örményország [GC], CE:ECHR:2011:0707JUD002345903, 102. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), így figyelembe kell venni a tagállamokban mind társadalmi, mind jogalkotási szempontból bekövetkezett érték- és fogalomváltozásokat. Az állatjólét mint olyan érték, amelynek a mai demokratikus társadalmakban évek óta egyre növekvő jelentőséget tulajdonítanak, a társadalom fejlődésére tekintettel jobban figyelembe vehető a vallási célú vágások esetében is, és így hozzájárulhat az olyan szabályozás arányosságának igazolásához, mint az alapügy tárgyát képező szabályozás.
- 78 Harmadszor, az 1099/2009 rendelet 26. cikkének (4) bekezdésében foglalt szabálynak megfelelően e rendelet nem tiltja, és nem is akadályozza a valamely másik tagállamban a vallási előírásoknak megfelelően, előzetes kábítás nélkül levágott állatokból származó, állati eredetű termékek forgalomba hozatalát azon a területen, ahol a rendelet alkalmazandó. A Bizottság e tekintetben egyébként a Bírósághoz benyújtott írásbeli észrevételeiben hangsúlyozta, hogy a tagállamok többsége az említett rendelet 4. cikkének (4) bekezdése alapján engedélyezi az előzetes kábítás nélküli vágást. Ráadásul, amint azt lényegében a flamand és a vallon kormány előadta, az olyan nemzeti szabályozás, mint az alapügy tárgyát képező rendelet, nem tiltja vagy akadályozza a vallási előírásoknak megfelelően levágott állatokból származó állati eredetű termékek forgalomba hozatalát, amennyiben e termékek harmadik országból származnak.
- 79 Így egy mind társadalmi, mind szabályozási téren folyamatosan változó környezetben, amelyet – amint az a jelen ítélet 77. pontjában kiemelésre került – az állatjóléti kérdésekkel kapcsolatos növekvő tudatosság jellemez, a flamand jogalkotó a Flamand Régió szintjén szervezett széles körű vitát követően jogszerűen fogadhatta el az alapügy tárgyát képező rendeletet, anélkül hogy túllépte volna azt a mérlegelési mozgásteret, amelyet az uniós jog a Charta 10. cikkének (1) bekezdése és az EUMSZ 13. cikk szükséges összeegyeztetése tekintetében a tagállamok számára biztosít.
- 80 Így tehát azt kell megállapítani, hogy az alapügy tárgyát képező rendeletben foglalt intézkedések megfelelő egyensúlyt biztosítanak az állatjólétnek tulajdonított jelentőség, valamint a zsidó és muzulmán vallású hívők vallásgyakorlási szabadsága között, következésképpen arányosak.
- 81 E körülményekre tekintettel az első és a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének az EUMSZ 13. cikkel és a Charta 10. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett c) pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely a vallási célú vágás keretében olyan kábítási eljárást ír elő, amely visszafordítható és nem alkalmas az állat halálának előidézésére.

A harmadik kérdésről

- 82 Harmadik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének c) pontja érvényes-e az egyenlőség, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, valamint a kulturális, vallási és nyelvi sokszínűségnek a Charta 20., 21., illetve 22. cikkében biztosított elveire tekintettel. Ugyanis, jóllehet e rendelkezés felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy olyan intézkedéseket hozzanak, mint az állatoknak a vallási célú vágás során a leölést megelőző kötelező kábítása, e rendelet nem tartalmaz hasonló rendelkezést az állatok vadászati és halászati tevékenységek keretében, illetve kulturális vagy sportesemények során történő leölésére vonatkozóan.
- 83 E kérdés szövegéből az következik, hogy az előterjesztő bíróságnak kétségei vannak az 1099/2009 rendelet e rendelkezésének a Charta 20., 21. és 22. cikkével való összeegyeztethetőségét illetően, mivel e rendelet, miközben csupán egy feltételes kivételt ír elő az állatok vallási célú vágás során történő előzetes kábítása alól, kizárja a hatálya alól, vagy mentesíti az előzetes kábítási kötelezettség alól az állatok vadászat, halászat, valamint kulturális és sportesemények keretében történő leölését.
- 84 E tekintetben először is azt az érvet kell megvizsgálni, amely szerint a vallási célú vágást az 1099/2009 rendelet hátrányosan megkülönböztető bánásmódban részesíti az állatok kulturális és sportesemények keretében történő leöléséhez képest.
- 85 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalma csupán az egyenlőség általános elvének konkrét kifejeződése, amely az uniós jog alapelveinek részét képezi, és hogy ezen elv megköveteli, hogy az összehasonlítható helyzeteket ne kezeljék eltérő módon, illetve hogy az eltérő helyzeteket ne kezeljék egyenlő módon, kivéve ha az ilyen bánásmód objektíven igazolható (lásd ebben az értelemben: 1977. október 19-i Ruckdeschel és társai ítélet, 117/76 és 16/77, EU:C:1977:160, 7. pont; 2008. december 16-i Arcelor Atlantique et Lorraine és társai ítélet, C-127/07, EU:C:2008:728, 23. pont).
- 86 A jelen ügyben az 1099/2009 rendelet 1. cikke (1) bekezdésének első albekezdése kimondja, hogy „ez a rendelet szabályokat állapít meg az élelmiszer-, gyapjú-, bőr-, prém- vagy más termékek előállítás céljából tenyésztett vagy tartott állatok leölése, az állatok kiirtás céljából történő leölése, valamint a kapcsolódó műveletek tekintetében”, és 1. cikke (3) bekezdése a) pontjának iii) alpontjában pontosítja, hogy néhány tevékenységre, köztük az olyan tevékenységekre, amelyek keretében az állatok leölésére kulturális vagy sportesemények során kerül sor, nem alkalmazandó.
- 87 Márpedig, e rendelet 2. cikkének h) pontja a „kulturális vagy sportesemények” fogalmát akként határozza meg, mint „a lényegében vagy túlnyomórészt régen meggyökeresedett kulturális hagyományokat vagy sporteseményeket, ideértve a versenyeket, illetve más típusú megmérettetéseket, amelyekben nem kerül sor hús vagy más állati termékek előállítására, vagy ahol az ilyen előállítás mértéke az eseményhez képest elhanyagolható és gazdaságilag jelentéktelen”.
- 88 Ebből a meghatározásból az következik, hogy az e rendelet 2. cikkének h) pontja értelmében vett kulturális és sportesemények magához az eseményhez képest legfeljebb elhanyagolható mértékű hús- vagy állati eredetű termékek előállítását eredményezik, és az ilyen előállítás gazdaságilag jelentéktelen.
- 89 Ezt az értelmezést támasztja alá az 1099/2009 rendelet (16) preambulumbekkezdése is, amely szerint az a tény, hogy ezen események nem érintik az állati eredetű termékek piacát, és azokat nem termelési célok indokolják, igazolja a rendelet hatálya alóli kizárásukat.
- 90 E körülmények között valamely kulturális vagy sportesemény logikus módon nem tekinthető az 1099/2009 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett élelmiszer-előállítási tevékenységnek. Ezen eltérésre tekintettel tehát az uniós jogalkotó nem sértette meg a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, amikor a kulturális vagy sporteseményeket nem kezelte egyenértékűként a vágás műveletével, amelyre a kábítási kötelezettség vonatkozik, és ezáltal e helyzeteket eltérően kezelte.

- 91 Másodszer, hacsak a „vadászat” és a „hobbihorgászat” fogalmát nem akarjuk megfosztani eredeti értelmétől, nem állítható, hogy e tevékenységek előzetesen elkábított állatokon is folytathatók lennének. Ugyanis, amint az az 1099/2009 rendelet (14) preambulumbekzdéséből kitűnik, e tevékenységekre olyan összefüggésben kerül sor, amelyben a leölés körülményei nagyban eltérnek a haszonállatok leölésének a körülményeitől.
- 92 E körülmények között az uniós jogalkotó szintén nem sértette meg a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét, amikor kizárta e rendelet hatálya alól a leölésnek az előző pontban említett, nem összehasonlítható eseteit.
- 93 Harmadszor, akár az 1099/2009 rendelet 27. cikkének (1) bekezdésében, akár e rendelet (6), (11) és (58) preambulumbekzdésében az uniós jogalkotó kellőképpen hangsúlyozta, hogy a tenyésztett halakra vonatkozó tudományos szakvélemény nem elegendő, és hogy e területen el kell mélyíteni a gazdasági értékelést, amely igazolja a tenyésztett halak kezelésének elkülönítését.
- 94 Negyedszer, a jelen ítélet 84–93. pontjában kifejtett megfontolásokra tekintettel meg kell állapítani, hogy az 1099/2009 rendelet nem hagyja figyelmen kívül a Charta 22. cikkében biztosított kulturális, vallási és nyelvi sokszínűséget azáltal, hogy csak egy feltételes kivételt ír elő az állatok vallási célú vágása keretében történő előzetes kábítás kötelezettsége alól, miközben kizárja a hatálya alól vagy mentesíti az előzetes kábítási kötelezettség alól az állatok vadászat, halászat, valamint kulturális és sportesemények keretében történő leölését.
- 95 Ebből következik, hogy a harmadik kérdés vizsgálata során nem merült fel olyan körülmény, amely érinthetné az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdése c) pontjának érvényességét.

A költségekről

- 96 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az állatok leölésük során való védelméről szóló, 2009. szeptember 24-i 1099/2009/EK tanácsi rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdésének az EUMSZ 13. cikkel és az Európai Unió Alapjogi Chartája 10. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett c) pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely a vallási célú vágás keretében olyan kábítási eljárást ír elő, amely visszafordítható és nem alkalmas az állat halálának előidézésére.**
- 2) A harmadik kérdés vizsgálata során nem merült fel olyan körülmény, amely érinthetné az 1099/2009 rendelet 26. cikke (2) bekezdése első albekezdése c) pontjának érvényességét.**

Aláírások